

Σκλαβενίτη Χρυσούλα

Τα φίδια και τα θηρία της Λευκάδας

στο lexikolefkadas.gr,

ΤΙΣ ΠΗΓΕΣ ΤΟΥ

και τη λαογραφία του νησιού

Εισαγωγή

Τα φίδια, τα τρομακτικά αυτά ερπετά που συναντάμε στους ανοιξιότικους και καλοκαιρινούς περιπάτους μας στις εξοχές, αλλά και στα σοκάκια των χωριών μας καμιά φορά, και τα αντιμετωπίζουμε σαν διαβολικά πλάσματα, αποτελούν το θέμα μου, σε αυτή εδώ τη μικρή μελέτη.

Αφορμή αποτέλεσε η ενασχόλησή μου με το lexikolefkadas.gr, (ένα έργο ζωής για μένα, για το οποίο ευχαριστώ θερμά τον εμπνευστή του, Νίκο Καββαδά για την εμπιστοσύνη και την ευκαιρία που μου έδωσε), και τα σχετικά με τα φίδια λήμματα που συνάντησα σε αυτό.

Πολύ μας τρομάζουν τα φίδια. Θεωρούνται επικίνδυνα και ύπουλα πλάσματα.

Ίσως γιατί υπάρχει εκείνο το παρελθόν με τον Αδάμ και την Εύα και το σατανά, μεταμορφωμένο σε φίδι, που αποτέλεσε την αιτία να βρεθεί ο άνθρωπος, το τελειότερο δημιούργημα του Θεού, εκτός παραδείσου και να παλεύει για τη ζωή του, έξω στον άγριο κόσμο.

Ή ίσως γιατί έρπουν στη γη, κρυμμένα μέσα στα χορτάρια και τις πέτρες, έχοντας το χρώμα του περιβάλλοντός τους, αθέατα και αθόρυβα και μας αιφνιδιάζουν ύπουλα με την επίθεσή τους, (ή την άμυνά τους;).

Ή ίσως γιατί το δάγκωμά τους κάποτε μπορεί να κοστίσει και τη ζωή μας.

Και τέλος, ίσως, γιατί στις παραδόσεις και τα παραμύθια μας, είναι συνήθως κακά πλάσματα που μόνο προβλήματα δημιουργούν στους ήρωες.

Ας γνωρίσουμε λοιπόν τον τρομακτικό και μαγικό τους κόσμο μέσα από τα λήμματα στο lexikolefkadas.gr, από τις πηγές του και από τη λαογραφία του νησιού μας.

Γενικές πληροφορίες

Τα φίδια (αρχ. ελλ. *ὄφις*) είναι ερπετά της ομώνυμης υποτάξης (*Serpentes*).

Τρέφονται με μικρά ζώα, πουλιά, αυγά ή έντομα, ενώ άλλα μεγαλύτερα φίδια (όπως ο πύθωνας) τρέφονται με μεγαλύτερα ζώα. Υπάρχουν πολλά είδη φιδιών και λίγα μόνο είναι δηλητηριώδη (ιοβόλα) και επικίνδυνα και για τον άνθρωπο.

Τα βασικότερα είδη φιδιών που συναντάμε στον Ελλάδικό χώρο (περίπου 70), είναι τα διάφορα είδη **οχιάς** - κοινή, οθωμανική, Μήλου, αστρίτης, νανόχεντρα- (δηλητηριώδη φίδια με το πιο επικίνδυνο για τον άνθρωπο να είναι η κερασφόρος οχιά), το **μαυρόφιδο** ή **σαπίτης**, το **αγιόφιδο** (επίσης δηλητηριώδη φίδια), η **δενδρογαλιά**, το **σπιτόφιδο**, ο **τυφλίνος**, ο **λαφιάτης**, **νερόφιδα** κ.ά.

Στη **Λευκάδα** συναντάμε την **κοινή οχιά**, τον **σαπίτη**, το **αγιόφιδο**, το **λαφίτη**, τη **δενδρογαλιά**, την **σαΐτα**, **νερόφιδα**, **σπιτόφιδα** κ.ά.

Φίδι και όφεις

Στο λεξικό του Γ. Μπαμπινιώτη "Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας" (Κέντρο Λεξικολογίας, Αθήνα 2012) διαβάζουμε:

φίδι (το) {φιδι-ιού / -ιών}

ερπετό χωρίς άκρα, με δέρμα φολιδωτό και σώμα επίμηκες, κυλινδρικό και ευλύγιστο, ορισμένα είδη του οποίου είναι δηλητηριώδη: γνωστότερα είδη φιδιού είναι η οχιά, ο κροταλιάς, η κόμπρα, ο βόας, ο πύθωνας κ.ά. // το (φίδι) έρπει /σέρνεται /σφυρίζει /κουλουριάζεται // το δάγκωμα ορισμένων δηλητηριωδών φιδιών είναι θανατηφόρο για τον άνθρωπο // γόης φιδιών // ιοβόλο - ΣΥΝ (αρχαιοπρ.) όφεις.

[ΕΤΥΜ. μεσν < αρχ. οφίδιον, υποκ. του ουσ όφεις]

Όφεις > οφ-ίδιον (υποκοριστικό) > φίδι (με σίγηση του αρτικού ο- και του ληκτικού -ον)

Στο Ετυμολογικό Λεξικό της Αρχαίας Ελληνικής του J.B. Hofmann (Αθήνα 1974) διαβάζουμε

όφεις (παρ' Όμ. τὸ -φ- = -πφ-, πβ. Ίλ. Μ 208), γεν. ἰων. -ιος, ἀττ. -εως, ὁ *δ,τι καὶ νῦν, όφεις, «φίδι»: ἐκ τοῦ *oghuis ἢ *og^hhis, συγγ. τῷ ἀρμ. iñ= όφεις, ἔχιθνα (*ēghis ἢ *ēg^hhis), πβ. ἀρχ. ἰνδ. áhiḥ=όφεις· πλείονα βλ. ἐν λ. ἔχεις, πβ. λατ. anguis.

Τα φίδια στο lexikolefkadas.gr

Στο lexikolefkadas.gr συναντάμε τα παρακάτω φίδια:

ακονάκι (το)

μικρό δηλητηριώδες φίδι:

*"Αν σε φάει τ' ακονάκι
το τσαπί και το φτυαράκι
Κι αν σε φάω εγώ η οχιούλα,
έχεις μίαν απαντοχούλα".*

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/τὸ/ (ἄκανος, ἀκοντίας;) = μικρὸς δηλητηριώδης ὄφις (ἔχιδνα),
«ἂν σὲ φάη τ' ἀκονάκι, ... τὸ τσαπὶ καὶ τὸ φκιαράκι».

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Ἀκονάκι καὶ **κονάκι** = μικρὸ δηλητηριώδες φίδι πού τό δάγκωμά του εἶναι
θανατηφόρο.

Παροιμ.: *Ἄν σέ φάει ἡ ὀχιά ἔχεις κι ἀπαντοχιά, ἂν σέ φάει τό κονάκι τό τσαπί
καί τό φτυαράκι.*

Το Γλωσσάρι της Λευκάδας - Ηλίας Γαζής

αστρίτης (ο)

το φίδι, οχιά, οχέντρα.

ΒΑΛ. Κατσαντώνης, στ. 7: "*Μαχαίρι να του γένη
η κοινωνιά που του 'βαψε
τ' αφορισμένο στόμα,
θηλιά κι αστρίτης στο λαιμό
τ' άγιο του πετραχήλι*".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/ό/ (ἄστρον, ἄστερίας, Ἄλ. καστρίκι) = ἔχιδνα ἢ ἀσπίς, ὀχιά.

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

δεντρογαλιά (η)

το φίδι δεντρογαλιά.

Θεωρείται ακίνδυνο, γιατί ανήκει στα μη δηλητηριώδη φίδια.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κονταμίχης

/ή/ (δένδρον-γαίω) = ὄφεις ἀνιοβόλος ἐκ τῶν ὑδριδῶν, δενδρογαλή, δενδρόφιδο.

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Λουρίτης (ο)

μεγάλο φίδι και λαίμαργο - δεν είναι δηλητηριώδες - που καταπίνει άνετα τα μικρά πουλιά, όπως και τα αυγά. Όταν χορτάσει "χάσκει" στον ήλιο από την πολυφαγία.

Βαλαωρίτης, Φωτεινός, Α΄:" ...εσύ, Θελέσι, στέκεσαι
και βλέπεις τη σπορά μας
να την πατούν οι αλλόφυλοι
και χάσκεις σαν λουρίτης!
Ου! να χαθείς!
Μ΄ εντρόπιασες!
Δεν είσαι Λευκαδίτης!".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/ὄ/ (Λῶρος, Ἰ. Iurco;) = ὄφης εὐμεγέθης, λαίμαργος ἀλλ' ἀνιοβόλος.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

μολημερίδα (η)

η μονομερίδα, μικρό φίδι, συγγενής της οχιάς, δηλητηριώδες και θανατηφόρο.

Βαλαωρίτης, Αθανάσιος Διάκος, άσμα Γ΄ : *" και δε θυμούμαι,
να 'νιωσα ποτέ μου τη λαχτάρα,
όπου με σφάζει σήμερα
και σα μονομερίδα
απών' αρμό στον άλλονε,
κρυφά κρυφά χωνεύει
και μου ρουφάει τη δύναμη
και με νεκρώνει, Λάμπρε".*

φράση: *"Οχιά και μολ'μερίδα"*, απαντάμε σε όποιον αρνείται να κάμει κάτι λέγοντας όχι!

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/ή/ (μονήμερος -ίς) = μονομερίδα, μικρόσωμον είδος εχίδνης τής οποίας τὸ δῆγμα θεωρεῖται αὐθημερὸν θανατηφόρον.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρη

Μολημερίδα = έρπετό μεταξύ σκοληκομυτάρας καί ὀχιᾶς, τὸ δάγκωμά του θεωρεῖται θανατηφόρο γι' αὐτό ἡ βρισιά νά σέ φάει κακή μολημερίδα θεωρεῖται ἡ κάκιστη.

«καὶ δὲ θυμοῦμαι, νῆνιωσα ποτέ μου τὴ λαχτάρα,
ὁ ποῦ μὲ σφάζει σήμερα καὶ σὰ μονομερίδα
ἀπὸ ν' ἀρμὸ στὸ ν' ἄλλονε, κρυφὰ κρυφὰ χωνεύει
καὶ μοῦ ρουφάει τὴ δύναμη καὶ μὲ νεκρώνει, Λάμπρε»

σελ. 160 ΑΘ. Διάκος ἄσμα ΤΡΙΤΟΝ.

Ἵοφις μικρός, θανατηφόρος.

Ἐκ δὲ τῆς ἀμβλύτητος τῆς οὐράς προῆλθεν ἡ ἰδέα ὅτι δίκηφαλον εἶναι τὸ ἐρπετὸν τοῦτο. Ἐμποιεῖ τρόμον ἢ ζοφερά αὐτοῦ χροιά καὶ καθίσταται λίαν ἐπικίνδυνον ὡς ἐκ τῆς μικρότητος αὐτοῦ.

Πρὸς τὸν ἐπιμόνως ἀρνούμενον τὴν ἐκτέλεσιν ἐπανειλημμένης προσταγῆς καὶ ἐντόνως ἐκφωνοῦντα «ἔχι» ἐκτοξεύεται τὸ «Ὀχιά καὶ μονομερίδα»! Τὸ μὲν πρῶτον ὡς παρήχησις τοῦ ἔχι καὶ ὡς ἐμφαῖνον ἄλλον ἔφιν ἐπίσης θανατηφόρον, τὸ δὲ δεύτερον πρὸς ἐπίτασιν τῆς κατάρας.

Ἐκτός τῶν δύο τούτων, ἐπικίνδυνα θεωροῦνται παρ' ἡμῖν ὁ ἀστρίτης καὶ τὸ ἀκονάκι, περὶ οὗ καὶ τὸ δημῶδες:

«Ἄν σε φάῃ τὰ κονάκι

τὸ τσαπί καὶ τὸ φτυαράκι».

Ἡ δενδρογαλιά, ὁ σαπίτης, ὁ τυφλίτης, τὸ σαΐτάρι, θεωροῦνται ἀκίνδυνα.

Ὡς φάρμακον εἰς οὐδετέρωσιν τοῦ ἰοῦ τῶν ὄφεων παρέχεται λευκή τις κόνις, κατασκευαζομένη ἐκ τινος φυτοῦ ὅπερ καὶ φειδοχόρτι καλεῖται. Τινὲς πιστεύουσιν ὅτι τὴν αὐτὴν θαυμασίαν ιδιότητα ἔχει καὶ ἡ δρακοντία (ἄρον, δρακόντιον τῶν ἀρχαίων, *Argem italicum*) φυτὸν περικλεῖον ἐντὸς πρασινωπῆς θήκης καυλὸν ἐρυθροειδῆ, κοινῶς λεγόμενον γκάρδην. Ὁ καυλὸς οὕτως ἀποτεφρούμενος εἶναι τὸ ἀντιφάρμακον. Ἀρκεῖ νὰ πῆ τις τὴν κόνιν δις ἐντὸς ἐβδομάδος, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὴν Τετράδην καὶ τὴν Παρασκευὴν, μόλις ἐγειρόμενος τοῦ ὕπνου καὶ πρό πάσης ἐδωδῆς καὶ πόσεως. Ἡ θεραπεία αὕτη καλεῖται πότισμα καὶ ποτισμένος ὁ διὰ τοῦ τρόπου τούτου καταστάς ἄτρωτος. Ὁ σίελος ἀποκτᾷ τότε καταπληκτικὴν ιδιότητα, ὥστε διὰ τῆς ἀπλῆς ἐπιθέσεως αὐτοῦ ἔχι μόνον ὁ ἔφις καταλαμβάνεται ὑπὸ νάρκης, ἀλλὰ θεραπεύονται τὰ τραύματα καὶ εκλείπουσι τὰ φαινόμενα τῆς δηλητηριάσεως.

νεράγκαθο (το)

το φίδι δίψακος ο γνωφευτικός.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

οσκρός (ο)

το δηλητήριο μερικών φιδιών, του σκορπιού, της μέλισσας κ.α.

Άγγ. Σικελιανός, Αλαφρ. Ι, 713: "κεντρώστε με τον οσκρό
κάθε φιδιού που από το ντύμα βγαίνει".

Σε περίπτωση που ο οσκρός προερχόταν από σκορπιό, δάγκωνε δηλ. ο σκορπιός κάποιον, τότε σκότωναν έναν σκορπιό, τον καίγανε, βράζανε τη στάχτη του με νερό στο οποίο έριχναν "κορπιδοχόρτι", "το βοτάνι του σκορπιού" δηλ., και μ' αυτό το μείγμα πότιζαν τον δαγκωμένο από το σκορπιό κι έτσι ο οσκρός του αχρηστευόταν.

Με το ίδιο μείγμα πότιζαν τα μικρά παιδιά την τρίτη μέρα από την γέννηση τους, δίνοντας τους μόνον μια κουταλιά γλυκού και ο μωρό ασφαλιζόταν του λοιπού από δάγκωμα σκορπιού.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

Όσκρος /ὄ/ (εἰς-κρίνω, ἰ. scorpere) = ζωϊκὸν δηλητήριον, ἰός, κεντρί.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

«Ὅχιὰ μὲ τὸν ὀσκρό της» (σελ.161, Ἀθανάσιος Διάκος, ΑΣΜΑ ΤΡΙΤΟΝ)

Τὸ κέντρον τοῦ σφηκός καὶ τῆς μελίσης, λεγόμενον καὶ ἐπὶ τῆς γλώσσης τοῦ ὄφους.

Σύμβολον ἔριδος καὶ ἐμφυλίων σπαραγμῶν.

Σημειώσεις Βαλαωρίτη Ἀπαντα - Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης, Σχόλια στὸν Ἀθανάσιο Διάκο

βλ. καὶ [σκρός](#)

οχιά (η)

το γνωστό φαρμακερό φίδι, έχιδνα.

μτφ. : η κακόγλωσση γυναίκα.

Παροιμία: " Αν σε φάί τ' ακονάκι, το τσαπί και το φκιαράκι
κι αν σε φάω 'γω η οχιούλα, έχεις μίαν απαντοχούλα".

ΒΑΛ. Κυρά Φροσύνη Α' 304: " Καθώς τα τέκνα της οχιάς
ξεσχίζουνε και τρώγουν".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

Όχια /ή/ = ό έχις, ή έχιδνα.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

σαϊτάρι (το)

1. φίδι από τα πιο συνηθισμένα. Είναι επικίνδυνο, γιατί, όπως πιστεύει ο λαός, πετιέται στο θύμα σαν σαγίτα. Δεν είναι δηλητηριώδες.
2. τα μικρά στραγγιστικά, αποχετευτικά αυλάκια, που "στραγγίζουν" το χωράφι.

Σε χρυφ. κτηματία του 1745 (Ιστορικό Αρχείο Λευκάδας) διαβάζουμε: "Έβαλα εις τα αμπέλια εις το Βαρδάνη και έκαμα σουδες και σαητάρια, όθεν ήτανε χρία".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/τò/ = (Ι. saettone, Λ. sagitta) = ό οφίς άκοντίας (δενδρογαλή ή έλαφρά). (Π. Τ. σαγέ-τάρ) = ύδραγωγός αυλάξ άποχετεύσεως.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

Σαιτάρι = φίδι πού σέρνεται άναπηδώντας λίγο μεγαλύτερο τής όχιās.

Το Γλωσσάρι της Λευκάδας - Ηλίας Γαζής

Ilias Strachinis © 2010

σαπίτης (ο)

φίδι ιοβόλο. Εντούτοις ο ΒΑΛ. στα σχόλια του για τον "Αθανάσιο Διάκο" το κατατάσσει στα ακίνδυνα φίδια: " *Η δενδρογαλιά, ο σαπίτης, ο τυφλίτης, το σαϊτάρι θεωρούνται ακίνδυνα*", γράφει.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/ὄ/ (σήπω) = ιοβόλος ὄφης, ἔχιδνα, ὀχιά.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

Σαπίτης = μικρό δηλητηριώδες φίδι πού τό δάγκωμά του εἶναι θανατηφόρο, τό κονάκι.

Το Γλωσσάρι της Λευκάδας - Ηλίας Γαζής

τυφλίτης

φίδι βραδυκίνητο, χωρίς δηλητήριο. Η βραδυκίνησή του, οφείλεται - κατά τη λαϊκή αντίληψη - στο ότι δε βλέπει καλά ή καθόλου. Μόνο τα Σάββατα - λένε - βλέπει ο τυφλίτης.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/ό/ (τυφλῖνος) = άνιοβόλος ὄφης βραδυκίνητος με μικροτάτους ὀφθαλμούς. (τοῦτον πρόληψις λαϊκή θεωρεῖ βλέποντα μόνον κάθε Σάββατον).

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Τα θεριά στο lexikolefkadas.gr

Πρώτο το περίφημο λιοκόρني.

Φίδι τρομερό και φοβερό που φαντάζει σωστό θεριό στις διηγήσεις των παλιών. Ας ξεκινήσουμε λοιπόν από αυτό, μιας και οι "θεωρίες συνωμοσίας" που το τυλίγουν είναι πολλές και διάφορες.

Αναζητώντας το λήμμα στο lexikolefkadas.gr αλλά και σε όσα λεξικά και γλωσσάρια της λευκαδίτικης ντοπιολαλιάς έχουν πέσει στην αντίληψή μου, δεν βρήκα πουθενά κάτι που να σχετίζει τη λέξη αυτή με φίδι.

Πιο συγκεκριμένα το αναφέρουν οι Πανταζής Κοντομίχης και ο Χριστόφορος Λάζαρης και στις επεξηγήσεις τους διαβάζουμε τα εξής:

λιοκόρνια (τα)

1. ρόφημα μαγανευτικής τελετουργίας, για θεραπεία ασθενειών
2. αρπακτικά σαρκοφάγα πουλιά, όρνια

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/τὰ/ (Ἰ. Iecornia) = μαγικὸν ρόφημα θεραπευτικοῦ προορισμοῦ.

Τα Λευκαδίτικα — Χριστόφορος Λάζαρης

Και γιατί το αναζητούσα σαν φίδι;

Γιατί ακόμα έχω στα αυτιά μου τη φωνή του παππούλη μου του Φ' λίππου του Παπανού στο Βλυχό να μας αναφέρει το λιοκόρني, είτε ως απειλή "Κάτσ' τε καλά γιατί θα φωνάξω το λιοκόρني να σας φάει", είτε ως συμβουλή "Να προσέχετε εκεί πίσω που παίζετε μη κατέβει κάνα λιοκόρني και σας φάει".

Ρωτώντας λοιπόν τι είναι αυτό το λιοκόρني, μας είπε ότι είναι ένα φίδι, τρομερό και φοβερό με ένα κέρατο μεγάλο στο κεφάλι του που τρώει ο,τι βρει στο πέρασμά του.

Ο παππούς πια δεν υπάρχει αλλά ο δεύτερος υιός του, ο "Θεός" Μπιλάς (εκ του Σπύρου) το αναφέρει πολύ συχνά στις συζητήσεις του, επιμένοντας ότι πρόκειται για φίδι και όχι για όρνιο ή ό,τι άλλο!

Το λυοκόρνι

Θαυτή η ασθένεια είναι η αιτία της εμφάνισης του λυοκόρνι, ενός παρασιτικού έντομου που προκαλεί σοβαρά προβλήματα υγείας στους ανθρώπους. Ο λυοκόρνος είναι ένα μακρύ, λεπτό, και πολύ ανθεκτικό έντομο που μπορεί να ζήσει για χρόνια στο σώμα του ξενιστή. Η μόλυνση γίνεται μέσω του τσίγκου, ενός μικρού έντομου που τσιγκώνει τον άνθρωπο και μεταφέρει το λυοκόρνο στο σώμα του. Ο λυοκόρνος μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως πόνους, φαγούρα, και ακόμη και θάνατο σε σοβαρές περιπτώσεις. Η αντιμετώπιση της ασθένειας γίνεται με τη βοήθεια φαρμάκων που σκοτώνουν το παράσιτο. Η πρόληψη της μόλυνσης γίνεται με τη χρήση εντομοκτόνων και με την αποφυγή της τσίγκωσης.

Ο λυοκόρνος είναι ένα μακρύ, λεπτό, και πολύ ανθεκτικό έντομο που μπορεί να ζήσει για χρόνια στο σώμα του ξενιστή. Η μόλυνση γίνεται μέσω του τσίγκου, ενός μικρού έντομου που τσιγκώνει τον άνθρωπο και μεταφέρει το λυοκόρνο στο σώμα του. Ο λυοκόρνος μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως πόνους, φαγούρα, και ακόμη και θάνατο σε σοβαρές περιπτώσεις. Η αντιμετώπιση της ασθένειας γίνεται με τη βοήθεια φαρμάκων που σκοτώνουν το παράσιτο. Η πρόληψη της μόλυνσης γίνεται με τη χρήση εντομοκτόνων και με την αποφυγή της τσίγκωσης.

Ο λυοκόρνος είναι ένα μακρύ, λεπτό, και πολύ ανθεκτικό έντομο που μπορεί να ζήσει για χρόνια στο σώμα του ξενιστή. Η μόλυνση γίνεται μέσω του τσίγκου, ενός μικρού έντομου που τσιγκώνει τον άνθρωπο και μεταφέρει το λυοκόρνο στο σώμα του. Ο λυοκόρνος μπορεί να προκαλέσει σοβαρά προβλήματα υγείας, όπως πόνους, φαγούρα, και ακόμη και θάνατο σε σοβαρές περιπτώσεις. Η αντιμετώπιση της ασθένειας γίνεται με τη βοήθεια φαρμάκων που σκοτώνουν το παράσιτο. Η πρόληψη της μόλυνσης γίνεται με τη χρήση εντομοκτόνων και με την αποφυγή της τσίγκωσης.

Ο Δημήτρης Σολδάτος έχει γράψει σχετικό άρθρο στα Νέα της Λευκάδας το 2011, έχοντας συγκεντρώσει πληροφορίες από το διαδίκτυο σχετικά με όλες τις αναφορές στο "λιοκόρνι" που κυκλοφορούν εκτός Λευκάδας.

Για τα εντός, οι πληροφορίες του θέλουν να είναι όντως φίδι.

Συγκεκριμένα το περιγράφει ως: "*Θρυλικό κερασφόρο φίδι με μακρύ και χοντρό λαιμό, μεγάλο κεφάλι και τραγίσια χαρακτηριστικά που ζει στους λόγγους*".

Και συνεχίζει ... ότι το συγκεκριμένο θηρίο τα καλοκαίρια, τις ζεστές ώρες του μεσημεριού, κατηφορίζει σερνόμενο προς τη θάλασσα, σπέρνοντας τον πανικό στους ανθρώπους. Αν τυχόν και σε κυνηγήσει, θα πρέπει για να σωθείς να ρίξεις ένα ρούχο πάνω σου για να ξύσει τα κέρατά του.

Ο Δημήτρης αναφέρει περιστατικά ανθρώπων που το συνάντησαν, όπως αυτό μιας γυναίκας που κοιμόταν σε μια αμμουδίτσα στη χερσόνησο της Αγίας Κυριακής και το λιοκόρني πέρασε από άνω της και μπήκε στη θάλασσα. Κάποιος δάσκαλος, αναφέρει, τη δεκαετία του '60 σκότωσε ένα τέτοιο θηρίο και το κρέμασε σε ένα δέντρο για να το δουν οι μαθητές του.

Η πορεία προς τη θάλασσα αποτελεί μονόδρομος για το λιοκόρνη, το οποίο κολυμπά καλά, έχοντας όμως πάντα έξω από το νερό το κεφάλι του.

Οι τοποθεσίες που κυρίως κυκλοφορεί στη Λευκάδα, είναι η περιοχή της Αγίας Κυριακής και ιδιαίτερα ο Κορακιάς, τα Πλατύστομα, η Εγκλουβή, και το Νιχώρι. Και το Βλυχό προσθέτω εγώ ή οι Σκάροι που πήρα αναφορά και από κει.

Η αλήθεια είναι ότι σε ερώτησή μου σε άλλα μέρη της Λευκάδας, σχετικά με το λιοκόρνη, είναι γνωστό ως φίδι στα χωριά της νότιας Λευκάδας και στα ανατολικά, αλλά στα δυτικά το γνωρίζουν ως όρνιο.

Άβυσσος η ψυχή του λιοκορνιού!

Γήταυρος

Ο γήταυρος στις παραδόσεις της Λευκάδας, έχει τη μορφή θηριού, δράκοντα, γίγαντα ή ανθρώπου με υπερφυσικές ιδιότητες. Σαν φίδι αναφέρεται σε μια παράδοση του Μαραντοχωριού.

Στο lexikolefkadas.gr αναφέρονται τα εξής:

μυθικό θηρίο στην μεσαιωνική και νεοελληνική παράδοση. Λέγεται και *ζήταυρος*, *ήταυρος* και *νήταυρος* -κατά τόπους-, και φωλιάζει στο βυθό των ποταμών και λιμνών, αλλά και σε έλη και σε περιβόλους ναών.

Έχει ακαθόριστη μορφή πότε βοδιού ή βουβαλιού και πότε μεγάλου σκουληκιού ή δράκοντα, και μουγκρίζει σαν ταύρος. Είναι δε πάντα αθέατο το θηρίο αυτό. Μόνο στη φαντασία τους το βλέπουν οι άνθρωποι.

Στη λαϊκή παράδοση της Λευκάδας συναντάμε το γήταυρο ως γίγαντα, ως δράκοντα και ως άνθρωπο με υπερφυσικές δυνάμεις, ή πολεμιστή. Είναι περίεργο, όμως, το ότι σχετικές παραδόσεις λέγονται μόνο στα χωριά της νότιας Λευκάδας, τουλάχιστον κατά τη δική μου έρευνα.

Παραθέτομε εδώ δυο παραδόσεις που καταγράψαμε στο χωριό Μαραντοχώρι:

α) "Ο μεγάλος όφις στο Μαραντοχώρι"

"Γύρω στην εκκλησιά τ' Αη Θανάση - λένε - λένε εφώλιαζε ένα θηριό φίδι, που όταν κουλουριαζότανε, δεν το χύραγε ο τόπος και γι' αυτό έφυγε και πήγε στη θάλασσα, κι ούτε που ξαναφάνηκε. Απ' όπου πέρασε ξεράθηκαν όλα και διαβαίνοντας μέσ' από τον κάμπο μουγκρίζει σαν να σφάζανε ένα κοπάδι βόδια'.

β) Η δεύτερη παράδοση μας λέει πως: "Στο Μαραντοχώρι, νια [βολά](#) κι έναν καιρό, ζούσε ένας θεόρατος άνθρωπος, που τότε λέγανε Στάθη, κι αυτός ήταν Κλέφτης στα βουνά και κυνήγαγε τους Τούρκους. Ήταν σωστός γίγαντας και είχε μεγάλη δύναμη. Σήκωνε - λέανε οι παλιοί - με τα δυο μικρά του δάχτυλα δυο κριάρια και τα βάσταγε ψηλά ώσπου να τα γδάρουν. Αλλά είχε τέλος κακό. Τον σκότωσε με μπαμπεσιά, από προδοσία κάποιου φίλου του, ένας ξηρομερίτης από του Τρυφού που τον λέγανε Ρίζο, γιατί βλέπεις τον Στάθη τον εφοβόντανε όλοι. Μόνο με μπαμπεσιά και πισώπλατα μπορούσε να τον βαρέσει κάποιος. Με τα χέρια του τους τσάκιζε όλους σαν κοτόπουλα.

Μετά το θάνατο του εδώ οι χωριανοί του κάμανε και τραγούδι" (μαρτυρία παπα-Θωμά Κονιδάρη).

Ο γήταυρος όμως, πέρασε και στη λευκαδίτικη ποίηση - έντεχνη και δημοτική.

Έτσι ένας ήρωας του Αριστοτέλη Βαλαωρίτη στο Φωτεινό (άσμα Α΄) που καταγόταν από τη νότια Λευκάδα και αγωνίστηκε κατά των Φράγκων κατακτητών στην εποχή της Φραγκοκρατίας στο νησί (1293 - 1479), είχε αυτό το μυθικό όνομα, Γήταυρος, και απαγχονίστηκε απ' τον εχθρό μαζί με άλλους συντοπίτες του αγωνιστές.

Γράφει λοιπόν, ο Βαλαωρίτης, θέλοντας να τονίσει ότι ο γέρο Φωτεινός ήταν ο τελευταίος απομείνας γενναίος αγωνιστής κατά των Φράγκων:

*" Μόνος ακόμη απόμεινε,
το Γήταυρο, τον πάλα,
το Διγενή, το Ρουπακιά,
τους έφαγε η κρεμάλα,
κι άλλους εσύντριψε ο Τροχός".*

[Σημ.: ο ποιητής αναφέρεται στα μέσα του ΙΔ΄ αιώνα και συγκεκριμένα στην "επανάσταση της Βουκέντρας", όταν διοικούσε το νησί ο Γρατιανός Τζώρτζης (1355 - 1368) που με το Φραγκολόι του ερήμωσε την ύπαιθρο του νησιού].

Επίσης και σ' ένα δημοτικό τραγούδι του τόπου μας, που εδημοσίευσε ο Λευκαδίτης λόγιος Ιωάννης Σταματέλος (1822 - 1881) στο περιοδικό "ΠΛΑΤΩΝ", τομ. Β΄, 1879, αναφέρεται ένας Λευκαδίτης κλεφταρματολός με το όνομα Γήταυρος, που "επήγε αρματολός με τον Κατσικογιάννη" στα προεπαναστατικά χρόνια.

Ο Ι. Σταματέλος προλογίζει το ποίημα με την εξής διαφωτιστική σημείωση:
"... Ο Κλέφτης ούτος ην Λευκάδιος, εκ της κώμης Μαραντοχωρίου, ακμάσας περί τα τέλη του ΙΗ΄ αιώνας. Διηγούνται περί αυτόν όσα οι αρχαίοι περί του Μίλωνος του Κρωτονιάτου, τουτέστιν ότι είχαν ανάστημα γιγάντιον και ρώμην εξασίαν, δυνάμενος δια των δύο μικρών δακτύλων να σηκώση και βαστάση κρεμάμενα δύο κριάρια, έως ου να τα εκδώρῳσιν. Εις αυτόν αναφέρεται το εξής άσμα:

Ο Γίταυρος

" Ήτανε κρίμα κη άδικο,
μεγάλη αμαρτίja,
που 'σκότωσαν το Γίταυρο,
και τάξο παλληκάρι
Δε ς 'τύπε ο Ματσούκας,
Στάθη μήN πάς αρματωλός
με τον Κατσικοjάννη
jάτ ' ο χοντρός είν ' άπιστος,
ρήχνει και σε σκοτόνει;
Κάθεται κάννει μια γραφή
του Ρίζου του Τριφιώτη:
Ρίζο μ', έρχετ ' ο Γίταυρος
με πέντε παλληκάρια,
γυρεύει πέντε χαιμαλιά
και τρεις σακούλαις άσπρα
γυρεύει κη ασημόσπαθο
το φλωροσκαπνισμένο.
Βαρείτε και σκοτώστε τον ..."

Άλλα λήμματα στο lexikolefkadas.gr

σερπετό (το)

το ερπετό, το φίδι.

μτφ, ο άνθρωπος, ο ευκίνητος, ο επιτήδειος αλλά και ο επικίνδυνος, "Είσαι κακό σερπετό, κι εσύ, έγνοια σου".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

/τό/ (l. serpente) = έρπετόν, όφεις, φειδι.

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Τα ερπετά. Το σ δίνει τη δασεία στη λέξη. Ο Βαλαωρίτης (Διάκος): "τα ερπετά δειλιάζουν" (σελ. 281).

Καρσάνικα Γλωσσικά Ιδιώματα - Δημ. Κατωπόδη

μ(υ)λάω

πιπιλίζω κάτι στο στόμα μου.

Όταν δαγκώσει φίδι κάποιον, τότε του μυλάμε το δαγκωμένο σημείο να βγάλομε το δηλητήριο.

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

(μύλλω) = πιπιλάω, λείχω εντός του στόματος. (l. molere) = μυζῶ, βυζαίνω.

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Πιπιλίζω κάτι στο στόμα μου (Κοντομίχης). Ο Λάζαρης με δυο ll. (Το molere δεν υπάρχει στα λεξικά, το μύλλω, ναι). Ετυμολογείται από το αρχαίο ρήμα μύλλω, που εδώ απλά σημαίνει κατά το Σουίδα "συνάγω τα χείλη προς άλληλα", δηλ. φέρων τα χείλη πέρα-δώθε. Από δω και το δικό μας μυλλάω, μλάω (απ' αυτό το ρήμα μύλλω και η μύλη, ο μύλος). Στα λεξικά καταγράφεται και αρχαίος τύπος μυλλάω (βλ. Liddel Scott, 3, 196) που τον συνεχίζουμε κι εμείς. "Τι μλας, μωρέ;"

Καρσάνικα Γλωσσικά Ιδιώματα - Δημ. Κατωπόδης

σκρός

/ὄ/ (έσ-κρίνω, Ἰ. scorrere) = ζῳϊκὸν δηλητήριον, ἰός, κεντρί.

Τα Λευκαδίτικα - Χριστόφορος Λάζαρης

Σκρός = κεντρί σφήκας, σκορπιού κλπ.

Το Γλωσσάρι της Λευκάδας - Ηλίας Γαζής

ποτίζω

Χρησιμοποιούμε τη λέξη εδώ μόνο για τη θέση που έχει στη λαϊκή ιατρική του νησιού: ποτίζω κάποιον με ειδικό παρασκεύασμα ή προληπτικά ή όταν τον δαγκώσει φίδι δηλητηριώδες ή σκορπιός.

Το παρασκεύασμα γινόταν από τη στάχτη του φυτού δρακοντιά (φιδοχόρτι), για τα φίδια, και με τη στάχτη, επίσης καμένου σκορπιού, προκειμένου για δάγκωμα σκορπιού.

“Άγγ. Σικελιανός , Αλαφρ., III, 713:

“Ποτίστε με, ποτίστε με
και κέντρωσε με εσύ χωριάτη
κεντρώστε με με τον οσκρό
κάθε φιδιού ...”

και Αλαφρ., III, 893:

“Κι όλα τα φίδια εγήτεψα
που η Άνοιξη με πότισε ...”.
(Η λαϊκή ιατρική στη Λευκάδα, σελ. 46).

Για την απορρόφηση του δηλητηρίου χρησιμοποιούσαν - λένε- και μια ειδική ελαφρόπετρα (κειμήλιο οικογενειακό) που την έβαναν πάνω στην πληγή και απορροφούσε το δηλητήριο φιδιού, σκορπιού και ύστερα το ξερνούσε σε λεκάνη με νερό. Με γεια του με χαρά του. Μια τέτοια πέτρα είχαν στο Κατωμέρι του Μεγανησιού (Κ. Πάλμου, Μεγανησιώτικα, σελ. 61).

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

πότισμα

Είδος Θεραπείας με υγρό παρασκεύασμα, που δρούσε σαν εμβόλιο, δημιουργώντας αντισώματα στον οργανισμό του αρρώστου. Γινόταν είτε για Θεραπεία ή προληπτικά.

Το πιο γνωστό πότισμα γινόταν σε περίπτωση που δάγκωνε τον άνθρωπο κάποιο φίδι, οχιά, μονομερίδα ή ακονάκι. Τότε το φάρμακο παρασκευαζόταν από τη σκόνη ενός φυτού που λεγόταν φιδοχόρτι ή δρακοντιά.

Πότισμα γινόταν και για το δάγκωμα σκορπιού, αλλά προληπτικά: Σε αυτή την περίπτωση σκότωναν ένα σκορπιό, τον καίγανε, βράζανε τη στάχτη του με νερό μέσα στο οποίο είχαν ρίξει σκορπιδοχόρτι, δηλ. το βοτάνι του σκορπιού, και μ' αυτό τάζαν μικρά παιδιά, την τρίτη μέρα από τη γέννηση τους, δίνοντας τους μια κουταλιά του γλυκού από το παρασκεύασμα. Και το μωρό ασφαλιζόταν, δεν διέτρεχε πια σε όλη του τη ζωή κανένα κίνδυνο από δάγκωμα σκορπιού.

Πότισμα έκαναν και για μια παιδική αρρώστια, τη σούφρα, κατά την οποία γιόμιζε το παιδί έντονες κοκκινάδες στο λαιμό, ιδίως, αλλά και στο υπόλοιπο σώμα. Για τη θεραπεία της σούφρας, έβραζαν το γνωστό αγριολάχανο σουφροχόρτι και με το ζουμί του πότιζαν τα μικρά άρρωστα παιδιά.

Πότισμα έκαναν ακόμα στα μικρά παιδιά - προληπτικά - και με το ζουμί των οσπρίων, ιδίως της φακής: Προτού ρίξουν το λάδι στην κατσαρόλα έβγαναν μερικές κουταλιές ζουμί και το 'διναν να το πιεί το παιδί. Κι αυτό δρούσε σαν εμβόλιο. Πίστευαν ότι δυναμώνει τα μικρά και τα προφυλάει από αρρώστιες.

Από τη σειρά βιβλίων "Λαογραφικά της Λευκάδας" του Τανταζή Κοντομίχη

φαρμακόπετρα (η)

ιαματική πέτρα που την έβαναν πάνω σε δαγκωματιά φιδιού, κι αφού απορροφούσε το δηλητήριο, έπεφτε από μόνη της. Ύστερα την έριχναν σε λεκάνη με νερό και ξερνούσε δηλητήριο.

Μια τέτοια πέτρα υπήρχε στο Σπαρτοχώρι, στην οικογένεια του δασκάλου Βασίλη Κατωπόδη, που την πήρε - μαζί με τ' άλλα - ως προίκα από τον πεθερό του, από το χωριό Πόρος (Κ. Πάλλμου: "Μεγανησιώτικα", Αθήνα 1992, σελ. 61).

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

φιδόντυμα (το)

το δέρμα του φιδιού το οποίο κατά περιόδους αλλάζει. Το χρησιμοποιούσαν παλιότερα και για θεραπευτικούς σκοπούς: "*Εις το δάγκωμα όφειως ή άλλου ζώγου φαρμακερού: Κοπάνισον το δερμάτι του όφειως με γλίνα χοίρου και βάλε τσ'*"

ΒΑΛ. Φωτεινός Β': "*Κι ύστερα με φειδόντυμα σ' έτριβε αυγή και βράδυ*".

Λεξικό του Λευκαδίτικου Γλωσσικού Ιδιώματος - Πανταζής Κοντομίχης

Τα φίδια στη λαϊκή παράδοση της Λευκάδας - Παραδόσεις, Παραμύθια

Το **φίδι**, τρομακτικό στην όψη και καθώς συνήθως κάνει την εμφάνισή του "ύπουλα" και βουβά, προκαλεί φόβο και δέος στον άνθρωπο. Ακόμα και αν είναι άκακο, δεν παύει να είναι ... φίδι, έτσι απλά, ένα πλάσμα που μόνο ο θάνατος του αξίζει.

"*Φίδι*" ή "*φίδι κολοβό*" άλλωστε λέμε τον κακό και ύπουλο άνθρωπο, το διπρόσωπο, τον πονηρό που ... "*όσο δέρμα κι αν πετάξει, φίδι είναι δεν θ' αλλάξει*" που λέει και το λαϊκό άσμα.

Στην πλειοψηφία των μύθων και των παραδόσεων, το φίδι έχει το ρόλο του φθονερού θεριού που δημιουργούσε καταστροφές και σε πολλές περιπτώσεις προκαλούσε το θάνατο σε ανθρώπους και ζώα. Ωστόσο σε κάποιες λίγες περιπτώσεις συναντάται και σαν το καλό στοιχείο που προστάτευε το σπίτι από τα τρωκτικά που μαγάριζαν τα τρόφιμα στα κατώγια τους.

Στην αρχαιότητα τώρα, από τη μια έχουμε το φίδι τυλιγμένο στη **ράβδο του Ασκληπιού**, Θεού της Υγείας και της Ιατρικής, σύμβολο μέχρι σήμερα της Ιατρικής Επιστήμης. Προς τιμήν του Ασκληπιού, ένα συγκεκριμένο είδος μη δηλητηριώδους φιδιού χρησιμοποιούνταν σε θεραπευτικές τελετές, το οποίο σερνόταν στο πάτωμα του δωματίου του αρρώστου. Αυτά τα φίδια χρησιμοποιούνταν στα εγκαίνια κάθε νέου ναού του Ασκληπιού, κατά την κλασική εποχή.

Έχουμε επίσης και το **Κηρύκειο του Ερμή** (που συχνά συγχέεται με το σύμβολο της Ιατρικής) το οποίο φέρει δυο φίδια τυλιγμένα σε ράβδο που τα κεφάλια τους συναντώνται αντικριστά και από πάνω τους υπάρχουν δυο φτερούγες, σύμβολο επίσης του "φτεροπόδαρου" Θεού. Σύμβολο της ομόνοιας και της καταπαύσεως της διχόνοιας. Στην αρχαία Ελλάδα το χρησιμοποιούσαν ως διακριτικό έμβλημα οι πρέσβεις και οι κήρυκες, ώστε να προστατεύονται από εχθρικές προς αυτούς ενέργειες της εξουσίας ενώ στην ύστερη αρχαιότητα το κηρύκειο άρχισε να συμβολίζει το εμπόριο.

Για να μη ξεχάσουμε βέβαια τη **Θεά των φιδιών** στη Μινωική Κρήτη που εικάζεται ότι παραπέμπει σε μια από τις μορφές που έπαιρνε η Μεγάλη Μητέρα, η ζωοδότειρα και η τροφός. Η Θεά της γέννησης, του θανάτου και της αναγέννησης.

Αλλά και τον **Κέκροπα**, τον ιδρυτή της Αθήνας, μισός άνθρωπος, μισός φίδι.

Για να μην εμπλακούμε και στα Ελευσίνια μυστήρια και τις βακχικές τελετές με τους συμβολισμούς που δίνουν στο φίδι, γιατί θα χάσουμε τα αυγά και τα πασχάλια.

Από την άλλη όμως, η θεά Ήρα, στέλνει δυο **φίδια** να θανατώσουν τον μικρό Ηρακλή, γιο του συζύγου της Δία και της θνητής Αλκμήνης, μια εκ των πολλών ερωμένων του μπερμπάντη Δία.

Και φυσικά οφείλουμε να αναφέρουμε τον φοβερό γίγαντα **Τυφώνα** που το μισό του σώμα αποτελούνταν από εκατοντάδες κουλουριασμένα φίδια και την σύντροφο του **Έχιδνα**, με σώμα επίσης φιδιού, γονείς της **Λερναίας Ύδρας**, του επίσης φιδίσου **Λάδωνα**, της **Χίμαιρας**, της **Σφίγγας** και του **Κέρβερου** με τις φιδίσια ουρές, της **Μέδουσας** με τα φιδίσια μαλλιά και άλλων συμπαθή τεράτων της ελληνικής μυθολογίας.

Οι **Ερινύες** επίσης εμφανίζονται στον Αισχύλο με φιδίσια μαλλιά.

Ενώ μη ξεχνάμε και το **Πύθωνα** που σκότωσε ο Απόλλωνας.

Μπάχαλο οι συμβολισμοί του έρμου του ερπετού ανά τους αιώνες, για να καταλήξουμε στον χριστιανισμό που ξεκαθαρίζουν όλα: **φίδι** = **σατανάς** μεταμορφωμένος (τελεία και παύλα). Βλέπε γνωστή ιστορία της Παλαιάς μεν Διαθήκης, που μας κυνηγά έως σήμερα δε.

Ή μήπως κι εδώ δεν είναι τίποτα ξεκάθαρο, αν σκεφτούμε τα **φιδάκια** της **Παναγίας** στην Κεφαλονιά;

Ας δούμε τώρα το ρόλο των φιδιών στη λαϊκή παράδοση του νησιού μας

Παραδόσεις

Τα φίδια παρουσιάζονται στις παραδόσεις που ακολουθούν ως φύλακες θησαυρών, ως στοιχειά εκκλησιών ή πηγών, ως πλάσματα που μιλούν. Σε ορισμένες περιπτώσεις δείχνουν την ευγνωμοσύνη στον ήρωα που τυχόν τα βοήθησε, σε άλλες μάλλον αποδεικνύονται "φίδια" και δείχνουν τα δόντια τους!

Άλλοτε έχουν τη μορφή απλού φιδιού, άλλοτε γιγάντιου (> [Γήταυρος](#)).

Μάλιστα κάποτε έχουν και κέρατα (> Λιοκόρνι) ή φτερά!

Η Τουρκότρυπα

Σε μια τοποθεσία που τη λένε "Καστέλλι", στα Λαζαράτα, ψηλά στο βουνό, είναι μια τρύπα που τη λένε Τουρκότρυπα., με στενή [μπασιά](#), ίσα που χωράει έναν άνθρωπο.

Μόλις μπεις είναι μια σκάλα, με δεκατρία σκαλοπάτια και σε βγάνει σε μια πλατωσιά, που τη λένε αλώνι. Είναι κι άλλη σκάλα με δεκατρία σκαλιά κι αυτή, κι άλλη, κι άλλη, και κάθε δεκατρία σκαλιά κι ένα αλώνι. Κι η τρύπα σε βγάνει κάτω στη θάλασσα μεταξύ Λυγιάς και Νικιάνας.

Απ' αυτή την τρύπα περνούσαν οι Τούρκοι - λένε - που μένανε στο Καστέλλι (μικρό κάστρο) και κατεβαίνανε στη θάλασσα για τα καράβια τους.

Στο 13ο αλώνι υπάρχει κι ένας θησαυρός που απάνω του κοιμούνται χιλιάδες [δενδρογαλιές](#) και άλλα φίδια. Είναι κι ένας αράπης που το φυλάει μέρα νύχτα καπνίζοντας. Και αν προσέξει κανείς την ημέρα του Αγίου Νικολάου του Κή, μεσημέρι, θα ιδεί να βγαίνει από την τρύπα κόκκινος καπνός

(Λαζαράτα)

Το στοιχειωμένο φίδι στα Λινοβρόχια

Μια τοποθεσία έξω απ' την Κατούνα τη λένε Λινοβρόχια. Εκεί είναι μια ωραία πηγούλα που βγάζει νερό χειμώνα καλοκαίρι.

Εκεί, έλεγαν οι παλιοί, ότι επήγαινε ένα **φίδι** κι έπινε νερό. Το φίδι αυτό είχε **δύο κέρατα** και ήταν στοιχειωμένο και γι' αυτό δεν τολμούσε να το αγγίξει κανείς.

(Κατούνα)

Ο μεγάλος όφης στο Μαραντοχώρι

Κάποτε γύρω στην εκκλησιά του Αϊ-Θανάση στο Μαραντοχώρι εφώλιαζε ένα μεγάλο **φίδι**. Ήταν - λένε - τόσο μεγάλο που σαν κουλουριαζότανε δεν το χωρούσε ο τόπος και γι' αυτό έφυγε και πήγε στη θάλασσα. Στα μέρη που επέρασε εξεράθηκαν όλα.

(Μαραντοχώρι)

Τα χαλκώματα και τα φτερωτά φίδια

Σε μια τοποθεσία κοντά στα Ασπρογερακάτα, που τη λένε Σαρακνάτα, είναι μια λαγκαδιά. Εκεί είναι δυο στέρνες χωμένες.

Οι παπλιάδες (=παππούδες) μας ελέγανε ότι η μία είναι γιομάτη λογής λογής **χαλκώματα**: καζάνια, **τσεντζερέδες**, τεψά κ.ά. Η άλλη είναι γιομάτη **φίδια** με φτερά. Κανένας δεν κόταγε να πάει κοντά.

Κάποτε πήγανε μερικοί κι ακούσανε ένα βογγητό, ένα **φουσάτο** μέσα στη στέρνα με τα φίδια. Λένε πως άμα κάτσεις λίγο τ' ακούς και σήμερα.

(Ασπρογερακάτα)

Η παρακάτω παράδοση έχει καταγραφεί από τον Γάλλο περιηγητή και πρόξενο της Γαλλίας στην Κέρκυρα (1789-1798), Saint Sauver. Την άκουσε στους Παξούς)

Πώς γιαιτρεύονται οι φιδοφαγωμένοι

Οι Παξινοί πιστεύουν πως στο νησί τους δεν υπάρχουν φαρμακερά βότανα έντομα και ερπετά. Και λένε σχετικά την ακόλουθη παράδοση:

Από τον καιρό που ο Απόστολος Παύλος απάλλαξε τους Παξούς από όλα τα φαρμακερά ζούδια, το νησί μας είναι το πιο σίγουρο γιατρικό για τους **φιδοφαγωμένους** της Αγίας Μαύρας (Λευκάδας). Δεν χρειάζεται να αφήσουν την πατρίδα τους και να 'ρθουν εδώ. Αρκεί ν' ανέβουν σ' ένα ψήλωμα και ν' [αγγαντέψουν](#) τους Παξούς. Αμέσως βρίσκουν την υγεία τους.

*Σχετικά με το **λιοκόρνο**, που στα χωριά της ανατολικής Λευκάδας θεωρείται φίδι με κέρατα, πέρα από αυτά που ήδη αναφέραμε παραπάνω, ανακάλυψα μια παράδοση, στη συλλογή του Νίκ. Γ. Πολίτη "Παραδόσεις" που δεν σχετίζεται με τη Λευκάδα, αλλά με τη Κεφαλλονιά και μιας και είμαστε γειτόνοι, είπα να την αναφέρω.*

Το Λιοκόρνο

Τα μεγάλα **φίδια** έχουν ένα κέρατο 'ς το κεφάλι. Όποιος το εύρη δε φοβάται από δαγκαματιά φιδιού και ημπορεί με αυτό να γιαιτρεύη και άλλους. Όποιο φίδι έχει το κέρατο το λένουν **λιοκόρνο** και πρέπει να πέση 'ς τη θάλασσα.

Μια φορά ένας παπάς από ένα χωριό της Κεφαλλονιάς είδε 'ς το δρόμο πλήθος αμέτρητο φίδια. Εστάθη παράμερα, εκύτταξε καλά, και είδε το λιοκόρνο που πήγαινε μπροστά κι ' από πίσω το ακολουθούσα όλα τα φίδια. Άμα έφτασαν 'ς το περιγιάλι εστάθηκαν, το λιοκόρνο έτριψε το κεφάλι του 'ς τον άμμο και έπεσε 'ς τη θάλασσα. Όταν έφυγαν τα φίδια επήγε ο παπάς 'ς το μέρος που εστάθη το λιοκόρνο, έψαξε 'ς τον άμμο, ηύρε το κέρατο και το επήρε 'ς το σπίτι του.

Παραμύθια

Το φίδι και η Αγία Χάντρα

Μια φορά κι έναν καιρό ήτανε μια γριά και ζούσε με τ' αγγονάκ' τς. Είχανε πεθάν' οι γονείς τ' παιδιού κι η καημέν' η γριά έκανε ό, τ εμπόρειε για να το ζήσ'. Είχανε ένα σπ' τάκ' με δυο καμαρούλες και εμένανε. Η γριά εμάζωνε ξύλα και λάχανα, τα πούλαγε στ' μπουλιτεία και ψωμοζούγανε.

Μια μέρα επήρε το παιδί στα χωράφια, να μασ' νε χόρτα. Σε κάποια στιγμή το παιδί είδε ένα μικρό φίδι.

- Γιαγιά, γιαγιά, ένα φ' δάκ', θα ντο πάρω μαζί μ'.

- Τι λες, παιδί μ', θα σε φάει. Μη το πάρ' ς.

- Όχι, θα το πάρω.

Το πήρε. Το πήγε στο σπít', τόφκιασε μια φωλιά με σήτα και το τάζε, ώσπ' εγίν' κε μεγάλο.

Μια μέρα λέει το φίδ' στο παιδί:

- Θέλω να με πας πίσω εκεί που μ' ηύρες.

- Να σε πάω, τούπε το παιδί.

- Και να προσέξεις, γιατί εκεί π' θα με πας, θα βγούνε πολλά φίδια να με δεχτούνε. Να μη σκιαχτείς όμως τίποτα και σκωθείς και φύγ' ς. Να περιμέν' ς όσο να βγει ο βασιλιάς των φιδιώνε. Αυτός θα σ' ευχαριστήσ' π' θα με πας και θα σε ρωτήσ' τι θέλ' ς να σ' χαρίσ'. Κι εσύ θα τ' πεις να σ' δώσ' την άγια Χάντρα. Έπ' τα θα σε ρωτήσ' και θα σ' πει: "Τί βοήθεια ζητάς από μένα;" Κι εσύ θα τ' πεις: "Να φτάσω γλήγορα σ' τάκ' μ'.

Έτσ' κι έγινε. Έφτασε στο σπít' τ' κι αμέσως επήρε τ' ν' άγια Χάντρα - πόλεγε:

- Τί θέλ' ς να σ' κάμω;

-Θέλω ένα παλάτ' δ' πλό απ' το παλάτ' τ' βασιλιά.

Όταν εξύπνησε ο βασιλιάς, είδε το μεγάλο παλάτ' και κάλεσε τον 'πασπιστ' τ' και τονέ ρώτ' σ:

-Ποιος τόχτ' σε αυτό το παλάτ' σε μια νύχτα;

-Ένα παιδί.

Στέλν' και καλεί το παιδί, τ' λέει:

-Με πιο τρόπο έχτ' σες τόσο μεγάλο παλάτ' μέσα σε μια νύχτα;

-Έβαλα τεχνίτες πολλούς.

-Αδύνατο.

Το παιδί δεν τούπε τ' ν' αλήθεια κι ο βασιλι'ς τόβαλε στ' φ'λακή.

Κι έβαλε τ' δούλα τ', μια πολύ όμορφ' κοπέλα να παρακολουθεί μην ιδεί τίποτα το μαγικό στο παιδί. Αυτήν είδε τ' Χάντρα πούχε το παιδί στο λαιμό τ'. Μια μέρα π' το παιδί τ' ν' έγαλε και τ' ν' άφ'κε απάν' στο τραπέζ' για να πλυθεί επήγε κρυφά και του τ' ν' πήρε.

Τότε η δούλα λέει στη Χάντρα:

-Θέλω να γίν' γύρω από το παλάτι τ' βασιλιά θάλασσα.

Κι εγίν' κε.

Η γιαγιά τ' παιδιού στο σπιτ' εστενοχωρήθ' κε πολύ. Το παιδί κόντευε να χάσ' το μυαλό τ'. Εκάλεσε, λοιπόν το σκύλο και τ' γάτα και τσ' λέει:

-Έχασα τ' Χάντρα. δε μπορείτε να τ' νέ βρήτε;

-Θα τ' νε βρούμε.

-Κι εκάμανε συμβούλιο και τα κανονίσανε.

Η γάτα δεν ήξερε κολύμπι για να πάει στο παλάτ' τ' βασιλιά. Τ' ν' επήρε ο σκύλος στ' ράχ' τ' και τ' νέ πέρασε. Κατόπιν ο σκύλος έκατσε στ' μπαραλία κι επερίμενε τ' γάτα.

Η γάτα εμπήκε στο παλάτ' κι άρχ'σε να κυν'γάει τα ποντίκια. Έπιασε ένα ποντίκ' κι αυτό τς είπε κλαίοντας:

-Μη με φας και θα σ' δώσω, ο,τ' θελ'ς.

Έλα κοντά μ', τ' λέει η γάτα.

Εμπήκανε στο δωμάτιο τ' βασιλιά. Εκ' μόντανε για τα καλά. Πάει το ποντικ' και βάν' τ' ν' ουρά τ' στ' μύτ' τ' βασιλιά. Εκείνος εφταρνίστηκε τόσο δυνατά που τόπεσε η αγία Χάντρα σ' ένα χαλί. Τ' μπήρε η γάτα κι έφ' γε. Πήγε στο σκύλο, τ' ν' ανέβασε πάλε στ' ράχ' τ' και πέσανε στ' θάλασσα να περάσ' νε απέναντι.

Στ' μ' σ' στ' θάλασσα εθέλ' σε ο σκύλος να ιδεί τ' Χάντρα, και τς πέφτ' στ' θάλασσα. Όπως εβυθιζότανε τ' νέ κατάπιε ένα ψάρι. Τα δύο ζώα βγήκανε στ' ξηρά στενοχωρημένα. Αλλά για καλή τς τύχ' εψάρευε μια τράτα και περίμεναν εκεί ώσπ' να αράξ'. Η γάτα τότε αρχ' σε να νιαουρίζ' κι οι ψαράδες τς πετάξανε ένα ψαράκ'. Το πήρε η γάτα κι έφ' γε.

Έβγαλε τ' Χάντρα από μέσα και τ' νέ πήγε στ' αφεντικό τς. Κι αυτός είπε:

- Να γίν' ένα παλάτ' δέκα φορές μεγαλύτερ' απ' τ' βασιλιά κι ο βασιλιάς να μη θ' μάται ποτέ τίποτα! Και ζήσανε καλά κι εμείς κακά κι ψ' χρά.

(Καταγραφή Γεωργ. Κτενά, μαθητή, 1954, Καρυά).

Το φίδι, η αλεπού κι ο άνθρωπος

Κάποτε τα ζώα μιλούσανε και μπορούσαν έτσι να συνεννοηθούν και με τους ανθρώπους. Μια φορά, λοιπόν, ένα φίδι, είχε πάει στον κάμπο, που δουλεύανε οι [αργατιές](#). Εκεί όμως έκανε τσουχτερό κρύο, Παναγία βοήθα! Και το φίδι, έσαχνε να βρει καμιά τρύπα να τρυπώσει. Βρήκε ένα σακούλι, μπήκε μέσα, κουλουριάστηκε κι έκατσε. Καλά είναι εδώ, είπε μέσα του.

Αλλά ξαφνικά ο κάμπος έπιασε φωτιά και το φίδι δεν μπορούσε να βγει και δεν ήξερε τι να κάμει. Γιατί τα φίδια είναι μαθές και σκιαζάρικα. Μην κοιτάς, που τα φοβούνται οι άνθρωποι. Αυτό είναι άλλο. Εγώ λέω πως δεν τα σκιάζονται, αλλά ανατριχιάζουν που τα βλέπουν.

Μα κατά τύχη περνούσε από εκεί ένας γεωργός.

-Γλίτωσε με και τσουρουφλίζομαι μπάρμπα, του κάνει.

-Σε γλιτώνω κι εγώ σας κυνηγάτε εσείς τα παλιόφ'δα, εμάς τους ανθρώπους.

Και το γλίτωσε ο άνθρωπος. Μα το φίδι αντίς, μαθές, να του χρωστάει χάρη, του είπε πως θα τον φάει, γιατί το έβγαλε από το σακούλι και τώρα πάλι εκρύωνε.

Τότε εκάλεσαν την αλεπού να κάνει τον κριτή και να πει, ποιος έχει δίκιο.

Και η αλεπού λέει: "Αν δεν μπει το φίδι μέσα στο σακούλι, να ιδώ τα πράματα πώς είναι, δε θα σας πω". Το φίδι εμπήκε πάλε στο σακούλι και η αλεπού λέει του ανθρώπου: "Τώρα είναι ευκαιρία,, βάρ' το, χτύπα το".

Κι ο άνθρωπος έπιασε μια μαγγούρα και σκότωσε το ερπετό. Κι η αλεπού φεύγοντας του κάνει: "Ποτέ σου μη κάνεις παρέα με φίδια, γιατί θα σε φάνε"

(Καταγραφή: Σπυρ. Κακαβούλη, μαθητή, 1954, Σύβρος)

Παραλλαγή του μύθου αυτού, υπάρχει και στη συλλογή του Δημ. Λουκάτου Λαογραφικά Κείμενα).

Πηγές:

<https://www.archaiologia.gr/>

<https://el.wikipedia.org/>

<http://terrarpapers.com/>

Πανταζής Κοντομίχης "Λαογραφικά Σύμμεικτα Λευκάδας" εκδ. Γρηγόρη"

Νίκ. Γ. Πολίτης "Παραδόσεις" εκδ. Ιστορική Έρευνα

lexikolefkadas.gr

Εφημερίδα Τα νέα της Λευκάδας

<https://el.wikipedia.org/wiki/>

<http://www.herpetofauna.gr/index.php>

*Η παραπάνω μελέτη πρωτοδημοσιεύθηκε στο προσωπικό blog της υπεύθυνης
ύλης του lexikolefkadas.gr, Χρυσούλας Σκλαβενίτη,
<https://lefkadapatridamou.blogspot.com/>*

